

Summary

Natalia Antoniuk. Concepts of understanding of criminal responsibility.

Definition of criminal responsibility is still discussed in scientific researches. Adequate understanding of this term is actual concerning its use in legal constructions of Criminal Code of Ukraine. For example, “basis of criminal responsibility”, “exemption from criminal responsibility” etc. It is worth mentioning that definition of criminal responsibility is of great importance while determining the essence of such legal categories as differentiation of criminal responsibility, individualization of criminal responsibility and others.

This research is aimed towards determination of features of criminal responsibility. Understanding of such institution of criminal law as differentiation of criminal responsibility and others categories of criminal law depend on this to a considerable extent.

Concepts of criminal responsibility are examined in the article. Their main features are stated and criticized. Official interpretation made by Constitutional Court of Ukraine concerning moment of beginning of criminal responsibility and engagement to criminal responsibility are analyzed.

Attempt is made to evaluate systematically criminal responsibility in terms of theoretical constructions of social and legal responsibilities. We object the possibility of mechanical understanding of these categories similarly to criminal responsibility without clear vision on which concept each of the definitions are based. Conclusion is made that social, legal and criminal responsibilities shall be described with the same features but with the different level of generalization and concretization

On the basis of this research shortcomings of main theories of criminal responsibility are stated. Features describing criminal responsibility as criminal-legal category are suggested.

Key words: criminal responsibility, crime, sanction, legal relationship, legal responsibility, condemnation.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2019.31

УДК 343.137(477)(073)

І.В. МУДРАК

Інна Василівна Мудрак, кандидат юридичних наук, доцент Національного університету «Одеська юридична академія»*

ORCID: 0000-0003-2456-0515

ЩОДО ВИЗНАННЯ ОСОБИ ПОТЕРПІЛОЮ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Постановка проблеми. Аналізуючи главу 3 КПК України «Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження», стає зрозуміло, що законодавець виділив потерпілого та його представника в окрему особливу категорію, вивівши із кола сторін кримінального провадження (§4 «Потерпілий і його представник»). Правове регламентування процесуального становища потерпілого та його представника в окремому параграфі (§4) пояснюється, на думку В.В. Вапнярчука, по-перше, необхідністю підкреслити значущість у кримінальному провадженні особи, постраждалої від учинення щодо неї кримінального правопорушення, й важливість захисту її прав і законних інтересів; по-друге, неовов’язковістю в кожному кримінальному провадженні здійснення потерпілим функції обвинувачення й таким чином не завжди його перебуванням на стороні обвинувачення (п. 19 ст. 3 КПК). Цей суб’єкт у конкретних кримінальних провадженнях може інколи виконувати зовсім іншу кримінальну процесуальну функцію, зокрема, сприяння правосуддю, а інколи й захисту¹. Хоча, слід зауважити, участь потерпілого у кримінальному провадженні здебільшого має обвинувальний характер, оскільки він заінтересований викрити особу у вчиненому кримінальному правопорушенні, адже лише в такому випадку він з великою ймовірністю зможе одержати відшкодування заподіяної кримінальним правопорушенням шкоди.

Досліджуючи проблеми визнання особи потерпілою, хотілося б погодитись, що проблема тут полягає насамперед ось у чому – якщо слідчий/прокурор з боку обвинувачення та підозрюваний, обвинувачений разом з адвокатами, з боку захисту, мають відносно рівні повноваження, то потерпілий позбавлений багатьох процесуальних можливостей, що, очевидно, не відповідає щонайменше двом засадам кримінального провадження: рівності перед законом і судом та змагальності сторін, свободи в поданні ними суду своїх доказів та у доведенні перед судом їх переконливості (ст. ст. 7, 10, 22 КПК України)².

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі питання досліджуваної проблеми розглядали багато вітчизняних учених, зокрема, І.В. Глобюк, Л.М. Гуртієва, О.П. Кучинська, Т.В. Лукашкіна, М.А. Островська, В.Г. Пожар, В.П. Шибіко. Водночас, не применшуючи значення цих та багатьох інших досліджень, зазначимо, що спірним у кримінально-процесуальній науці залишається визначення моменту визнання особи потерпілою в кримінальному провадженні, а процесуальна канва комунікативних проблем визнання особи потерпілою включає цілу низку досі невіршених в КПК України процедурних неузгодженостей.

Формулювання мети статті. Виходячи з цих міркувань, мета даної статті полягає у напрацюванні окремих змін до чинної редакції КПК України в частині визнання особи потерпілою у кримінальному про-

© І.В. Мудрак, 2019

* *Inna Mudrak, Ph.D. in Law, Associate professor of the National University “Odessa Academy of Law”*

вадженні та дослідженні комунікативних передумов набуття жертвою кримінального правопорушення відповідного процесуального статусу.

Виклад основного матеріалу. Щодо проблематики визнання особи потерпілою в кримінальному провадженні, то насамперед слід вказати на визнання потерпілою особи, щодо якої створена загроза заподіяння реальної шкоди (права та інтереси якої було поставлено під загрозу внаслідок кримінального правопорушення, що готується чи замаху на злочин).

У літературі зазначається, що за ступенем реалізації суспільно небезпечні наслідки можна поділити на реальну шкоду та загрозу (небезпеку) її заподіяння. Отже, залежно від ступеня заподіяння потерпілому шкоди можна виділити: потерпілих, яким заподіяна реальна шкода та потерпілих, щодо яких створена загроза заподіяння реальної шкоди³.

Згідно з ч. 2 ст. 13 Кримінального кодексу України незакінченим злочином є готування до злочину та замах на злочин.

Велика Палата Верховного Суду вказує на те, що термін «потерпілий» у ст. 46 КК України вжито у кримінально-правовому розумінні «як особа, якій кримінальним правопорушенням безпосередньо заподіюється фізична, моральна та/або матеріальна шкода (або існує безпосередня загроза її заподіяння)...» (п. 60 постанови ВП ВС від 16.01.2019 р.⁴).

Відповідно до Пам'ятки щодо ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші дії (Додаток 1 до Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 р. № 1377)⁵ заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення, що вчинені або готуються, незалежно від місця і часу їх скоєння, повноти отриманих зведень і форми подання, а також особи заявника реєструються цілодобово уповноваженими працівниками чергових частин центрального органу управління поліцією, головних управлінь Національної поліції, управлінь, відділів та відділень поліції, до яких звернулася особа чи надійшло повідомлення. Також Додаток 3 до даної Інструкції передбачає форму протоколу прийняття заяви про вчинення кримінального правопорушення або таке, що готується.

Також відповідно до пп. 16, 17 Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого Наказом Генеральної прокуратури України від 06 квітня 2016 р. № 139⁶, при внесенні відомостей до Реєстру про попередження кримінального правопорушення працівником відповідного підрозділу правоохоронного органу необхідно враховувати, що попередженими вважаються кримінальні правопорушення, про підготовку яких було заздалегідь відомо із показань підозрюваних, затриманих, свідків, із заяв громадян, повідомлень посадових осіб підприємств, установ та організацій, засобів масової інформації або особистих спостережень працівників цих органів, коли в результаті проведення ними оперативних та інших заходів осіб було затримано при готуванні до злочину чи замаху на вчинення правопорушення або поставлено в умови, що унеможливили доведення правопорушення до кінця. Попередженими за ініціативою правоохоронних органів також вважаються кримінальні правопорушення, учинення яких не було допущено представниками громадськості за пропозиціями, проханнями та рекомендаціями працівників правоохоронних органів.

Тому Л.М. Гуртієва зазначає, що згідно з національним кримінальним законодавством особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності не тільки за вчинений злочин, а також за готування чи замах на його вчинення⁷. Таким чином, слід вказати на необхідність забезпечити права тих осіб, щодо яких було вчинено злочин, котрим реальної шкоди завдано не було, насамперед у справах, провадження в яких здійснюється у формі приватного обвинувачення, адже провадження у таких справах може здійснюватись тільки за заявою потерпілого. Зважаючи на те, що в разі замаху на злочин шкода може бути відсутня, з пропозицією щодо внесення доповнення до ч. 1 ст. 55 КПК з метою визначити, що потерпілим може бути визнана особа і в разі, коли її права та інтереси було поставлено під загрозу порушення, слід погодитись⁸.

Для прикладу, відповідно до кримінального процесуального законодавства Польщі потерпілою є фізична або юридична особа, законні інтереси якої були безпосередньо порушені або поставлені під загрозу злочином⁹.

Водночас можливо заподіяння шкоди, і досить суттєвої, у результаті вчинення не лише кримінального правопорушення, а й суспільно небезпечного діяння неосудним або особою, яка не досягла віку кримінальної відповідальності. У зазначених випадках також здійснюється кримінальне провадження за правилами, передбаченими КПК України. Причому результати такого провадження аж ніяк не байдужі для особи, яка зазнала збитків від суспільно небезпечних діянь. У цих випадках особа, якій завдано шкоди діями, з приводу яких ведеться кримінальне судочинство, має визнаватися потерпілою¹⁰. Зокрема, у ч. 2 ст. 127 КПК України законодавець вказує, що шкода, завдана кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням, може бути стягнута судовим рішенням за результатами розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні.

Зазначимо, для потерпілих – фізичних осіб законодавець передбачає заподіяння хоча б одного з трьох видів шкоди – моральної, фізичної, майнової, в той час як для потерпілих – юридичних осіб – тільки майнової шкоди. Поняття «шкоди» та її різновидів законодавець у КПК України не визначає. А відповідно до ч. 2 ст. 23 ЦК України моральна шкода полягає: 1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; 2) у душевних стражданнях, яких фізична

особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; 3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; 4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Отже, цілком очевидним є те, що приниження ділової репутації юридичної особи – це завдання їй моральної (немайнової) шкоди в певному розумінні. Таким чином, вважаємо, це має бути враховано і в кримінальному процесуальному законі, який визначає юридичну особу потерпілою у кримінальному провадженні згідно з ч. 1 ст. 55 КПК. Та й у літературі не раз зазначалось, що «українське кримінально-процесуальне законодавство потребує певних змін у питанні щодо регламентації видів шкоди як підстави для визнання юридичної особи потерпілою»¹¹. Було б порушенням прав та законних інтересів не визнавати потерпілою в кримінальному провадженні юридичну особу, ділова репутація якої зазнала шкоди внаслідок вчинення проти неї кримінального правопорушення. Поряд з таким видом немайнової шкоди, як шкода діловій репутації юридичної особи, вчинення деяких злочинів здатне спричинити також інші наслідки немайнового характеру, зокрема, створення обстановки й умов, що утруднюють виконання підприємством, установою, організацією своїх функцій. Звичайно, у майновому еквіваленті визначити таку шкоду неможливо¹².

Так, на думку О.Ф. Скакун, термін «законний інтерес» є доволі широким та охоплює фактично усі види шкоди, що можуть бути заподіяні особі внаслідок вчинення злочину, зокрема майнову шкоду, шкоду діловій репутації чи іншу немайнову шкоду¹³.

Н.В. Михайлова зазначає, що потерпілою необхідно вважати також фізичну і юридичну особу, якщо злочином завдано шкоди її діловій репутації, а не лише майнових збитків¹⁴.

Проте слід врахувати, що шкода діловій репутації – це лише різновид немайнової шкоди, що може бути завдана юридичній особі. Відповідно до п. 3 постанови Пленуму Верховного Суду «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31 березня 1995 р.¹⁵ під немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, слід розуміти втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підірив довіри до її діяльності.

Тому доходимо висновку, що забезпеченню законних інтересів потерпілого – юридичної особи в кримінальному провадженні слугуватиме вказівка в законі на шкоду немайнового характеру поряд із майновою шкодою, що може бути заподіяна такій особі внаслідок вчинення кримінального правопорушення. Вищеведене вказує на необхідність внесення змін та доповнень до ч. 1 ст. 55 КПК щодо визначення потерпілого в кримінальному провадженні з тим, щоб викласти її у такій редакції:

«Потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням чи суспільно небезпечним діянням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди або щодо якої створена загроза заподіяння такої шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням чи суспільно небезпечним діянням завдано майнової або немайнової шкоди».

У зв'язку із цим слід внести зміни і до ч. 1 ст. 128 КПК з тим, щоб викласти її у такій редакції:

«Особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної (немайнової) шкоди, має право під час кримінального провадження до початку судового розгляду пред'явити цивільний позов до підозрюваного, обвинуваченого або до фізичної чи юридичної особи, яка за законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння».

Окремо слід вказати на необхідність прийняття рішення (постанови) про визнання особи потерпілою у кримінальному провадженні. Вважаємо, основна з проблем щодо визнання статусу потерпілого впливає передусім з відсутності у КПК положення про необхідність прийняття офіційного рішення про визнання статусу потерпілого. Надання особі правового статусу потерпілого в кримінальному провадженні є способом кримінально-процесуального захисту його прав. Комунікуючи в статусі потерпілого, конкретний учасник кримінального провадження набуває передбачених кримінальним процесуальним законом можливостей реалізації кримінально-процесуальної активності на основі власного волевиявлення.

Важливе значення для того, щоб під час кримінального провадження і у процесуальному рішенні за результатами такого провадження, були враховані права та законні інтереси потерпілого, має своєчасне залучення особи як потерпілого до участі у кримінальному провадженні¹⁶, ознайомлення зі своїми процесуальними правами й активна участь у провадженні самого потерпілого та осіб, які представляють його законні інтереси – представника та законного представника.

Відповідно до Директиви ЄС 2012/29/EU¹⁷, що встановлює мінімальні стандарти щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочинів, під час подання заяви про вчинення злочину потерпілі мають отримати письмове підтвердження своєї заяви від поліції, вказавши основні ознаки складу злочину, наприклад, вид злочину, час і місце вчинення злочину, а також будь-які збитки або шкоду, що були заподіяні злочином. Крім того, в українському контексті таке письмове підтвердження також потребує підтвердження внесення інформації про злочин до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР), а також набуття статусу потерпілого. Справа в тому, що на практиці відбувається подвійна реєстрація заяв про кримінальні правопорушення: спочатку в черговій частині (в журналі), а потім – протягом 24 годин – в ЄРДР (якщо слідчий, прокурор дійдуть висновку, що в заяві йдеться про кримінальне правопорушення). Виходить, що заявник отримує документ – підтвердження подання заяви і її реєстрацію в черговій частині органу, а не в ЄРДР, яку (заяву)

слідчий, прокурор розглядають протягом 24 годин. І навіть у разі внесення відомостей до ЄРДР потерпілі повинні очікувати надання їм пам'ятки про права. У п. 1 ч. 2 ст. 60 КПК йдеться про надання заявнику документа, що підтверджує прийняття від нього заяви, а в абзаці 2 ч. 2 ст. 55 КПК про те, що потерпілому вручається пам'ятка про процесуальні права та обов'язки особою, яка прийняла заяву про вчинення кримінального правопорушення.

Бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, є підставою для оскарження на досудовому провадженні заявником, потерпілим, його представником чи законним представником. З цього випливає, що пам'ятка про права і обов'язки згідно з чинним КПК повинна вручатися заявнику, який після цього стає потерпілим, і відтак отримує право на оскарження бездіяльності слідчого, прокурора, що полягає у невнесенні відомостей до ЄРДР. Однак заявнику немає потреби вручати пам'ятку про права та обов'язки потерпілого. Разом із тим Інструкція про порядок ведення Єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06 листопада 2015 р., не згадує ні про потерпілого, ні про вручення йому пам'ятки про процесуальні права та обов'язки особою, яка прийняла заяву про вчинення кримінального правопорушення, ні про вручення відповідної пам'ятки заявнику. Отже, ця проблема чекає на своє вирішення.

Згідно з п. 27 Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань внесення відомостей до Реєстру про фізичних та юридичних осіб, які потерпіли від кримінальних правопорушень, відбувається на підставі заяви про вчинення щодо них кримінального правопорушення або залучення їх до провадження як потерпілих. Виняток становлять випадки, коли потерпілу особу не встановлено, особа зникла безвісти, загинула від злочинних діянь, є неповнолітньою або визнана в установленому законом порядку недієздатною чи обмежено дієздатною. Іншими словами, Положення про порядок ведення ЄРДР в цьому контексті ніби й узгоджується з КПК України, однак в такому разі до виняткових випадків невнесення відомостей про потерпілого до ЄРДР слід також віднести відсутність письмової згоди особи на визнання її потерпілою в кримінальному провадженні. Чи не безглуздо не вказувати на жертву кримінального правопорушення, але вказувати на встановлені, відшкодовані матеріальні збитки, суми пред'явлених позовів у кримінальному провадженні?.. чи не послужить це в деяких випадках через непрофесіоналізм та професійну, в тому числі умисну, недбалість перешкодою на шляху до набуття жертвою кримінального правопорушення процесуального статусу потерпілого, навіть якщо така особа не проти надати свою письмову згоду на це?.. та чи не має бути обов'язком відповідної уповноваженої особи визнати жертву кримінального правопорушення потерпілим в кримінальному провадженні, прийнявши відповідне рішення та вичерпно роз'яснивши потерпілому його права і обов'язки?..

«Необхідно надати слідчому, прокурору, суду право визнавати особу потерпілою у будь-якому випадку, якщо їй кримінальним правопорушенням завдано шкоду, незалежно від її згоди. Роз'яснювати такій особі права й обов'язки, а її участь у провадженні поставити залежно від її волевиявлення», – зазначає В.Г. Пожар, і з цим слід погодитися.

Проблемним видається, як вже зазначалось, питання набуття особою процесуального статусу потерпілого в кримінальному провадженні, що за нульової кримінально-процесуальної активності особи, яка де-факто постраждала від кримінального правопорушення (така пасивність може пояснюватись, наприклад, психологічним станом жертви кримінального правопорушення), взагалі позбавляє особу статусу потерпілого, тобто позбавляє потерпілого права на процесуальну комунікацію, оскільки таке право не може бути реалізовано відповідно до чинного КПК. Адже якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілої, то слідчий, прокурор, суд має право визнати цю особу потерпілою лише за її письмовою згодою (п. 7 ст. 55 КПК України), з чим важко погодитись. О.П. Кучинська зазначає, що зберігання невизначеності у правовому статусі постраждалої від злочину особи позбавляє її можливості використовувати права, що становлять процесуальний статус потерпілого, і як наслідок тягне порушення його прав на доступ до правосуддя та судовий захист¹⁸.

Вважаємо за доцільне викласти абз. 1 ч. 7 ст. 55 КПК у такій редакції:

«Якщо особа, якій кримінальним правопорушенням або суспільно небезпечним діянням завдано шкоди, не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілого, слідчий, прокурор зобов'язані визнати таку особу потерпілою».

Висновки. Отже, комунікативні передумови набуття особою процесуального статусу потерпілого зумовлені та характеризуються кримінальною процесуальною активністю особи, якій кримінальним правопорушенням чи суспільно небезпечним діянням завдано шкоди, що пов'язана з прийняттям рішення щодо подання заяви про вчинення кримінального правопорушення, щодо подання заяви про залучення її до провадження як потерпілого, щодо подання скарги на рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим, щодо подання скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невизнанні особи потерпілим після подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення/залучення до провадження як потерпілого у визначений КПК строк; а також кримінальною процесуальною активністю слідчого, прокурора, які у випадках, передбачених законом, зобов'язані визнати особу потерпілою у кримінальному провадженні та прийняти відповідне рішення.

Таким чином, визнання особи, якій кримінальним правопорушенням завдано шкоди, потерпілою у кримінальному провадженні – обов'язок слідчого, прокурора, суду; проте участь потерпілого у кримінальному

провадженні (без передбачення можливості його залучення до кримінального провадження як свідка) – результат його волевиявлення, його право на процесуальну комунікацію.

- ¹ Вапнярчук В.В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування : монографія. Харків : Юрайт, 2017. С. 343.
- ² Островська М.А. Протидія злочинності через вдосконалення процесуального статусу потерпілого. *Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VIII Міжнародної наук.-практ. конференції* (26 жовтня 2018 р.). Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. С. 63.
- ³ Ларин А.М. Расследование по уголовному делу: процессуальные функции. Москва: Юрид. лит., 1986. – С. 54.
- ⁴ Сенаторов М.В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві: автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2005. 20 с.
- ⁵ Постанова ВП ВС від 16.01.2019 р. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79298340?fbclid=IwAR12yR_YHCK6Jt6G7cFtE7RK18ccdP5g2heM4U1gnnzGOKGiq-4CTznBJ6E
- ⁶ Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 р. № 1377. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
- ⁷ Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: затверджено Наказом Генеральної прокуратури України 06.04.2016 р. № 139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16>
- ⁸ Гуртієва Л.М. Аналіз положень п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України щодо початку стадії досудового розслідування. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6573/Gurt%20%20va%20Anal%20z%20polozhen%20p.%205%20ch.%201%20st.%203%20KPK%20Ukra%20ni.pdf?sequence=1>
- ⁹ Лукашкіна Т.В. Поняття потерпілого у кримінальному провадженні потребує вдосконалення. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/10896/Lukashkina%20%D0%A2%D0%BE%D0%BC%202_2017-151.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- ¹⁰ Kodeks postępowania karnego: ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970890555>
- ¹¹ Пожар В.Г. Процесуальний статус потерпілого за новим Кримінальним процесуальним кодексом України: позитивні кроки та прогалини правової регламентації. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 126–131.
- ¹² Ващук Б.Л. Заподіяння немайнової шкоди як підстава для визнання юридичної особи потерпілою в кримінальному процесі. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. С. 330–332.
- ¹³ Толокольніков С.В. Право юридичної особи на відшкодування немайнової шкоди в кримінальному судочинстві за КПК України 2012 р. *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 4(17).
- ¹⁴ Скакун О.Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс): підручник. Харків: Еспада. 2006. 776 с.
- ¹⁵ Михайлова Н.В. Інститут захисту прав потерпілого за новим КПК України. *Право і суспільство*. 2013. № 2. С. 203–206.
- ¹⁶ Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду від 31.03.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>
- ¹⁷ Шибіко В.П. Проблема забезпечення прав потерпілого за новим КПК України 2012 р. URL: <http://www.pravnuk.info/2013-12-27-15-13-14/382-problema-zabezpechennya-prav-poterpilogo-za-novim-kpk-ukra%D1%97ni-2012-roku.html>
- ¹⁸ Директива 2012/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 р., що встановлює мінімальні стандарти щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочинів та замінює Рамкове рішення Ради 2001/220/ЖНА, пункт 2 Декларативної частини.
- ¹⁹ Кучинська О.П. Деякі питання процесуального статусу потерпілого за кримінальним процесуальним законодавством України. *Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства* : матеріали Всеук. наук.-практ. конференції, присвяченої 70-річчю д.ю.н., професора Юрія Павловича Аленіна, Одеса, 21 квітня 2017 р.). Одеса: Юридична літ., 2017. С. 108.

References:

- Vapniarchuk, V.V. (2017) *Teoriia i praktyka kryminal'noho protsesual'noho dokazuvannia*. Kh. : Yurajt [in Ukrainian].
- Ostrov's'ka, M.A. (2018) *Protydiia zlochynnosti cherez vdoskonalennia protsesual'noho statusu poterpiloho*. *Protydiia zlochynnosti: teoriia ta praktyka: materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (26 zhovtnia 2018 roku). Kyiv: Natsional'na akademiia prokuratury Ukrainy [in Ukrainian].
- Laryn, A.M. (1986) *Rassledovanye po uholovnomu delu: protsessual'nye funktsyy*. M.: Yuryd. lyt.
- Senatorov, M.V. (2005) *Poterpilyj vid zlochynu v kryminal'nomu pravi: avtoref.. kand.. iuryd. nauk : 12.00.08*. Kh. [in Ukrainian].
- Postanova VP VS vid 16.01.2019 r. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79298340?fbclid=IwAR12yR_YHCK6Jt6G7cFtE7RK18ccdP5g2heM4U1gnnzGOKGiq-4CTznBJ6E [in Ukrainian].
- Instruktsiia pro poriadok vedennia iedynoho obliku v orhanakh politsii zaiav i povidomlen' pro vchyneni kryminal'ni pravoporus'hennia ta inshi podii, zatverdzhena Nakazom Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 06.11.2015 № 1377. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15> [in Ukrainian].
- Polozhennia pro poriadok vedennia Yedynoho reiestru dosudovykh rozsliduvan', zatverdzenoho Nakazom Heneral'noi prokuratury Ukrainy 06.04.2016 № 139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16> [in Ukrainian].
- Hurtiieva, L.M. (2016) *Analiz polozhen' p. 5 ch. 1 st. 3 KPK Ukrainy schodo pochatku stadii dosudovoho rozsliduvannia*. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6573/Gurt%20%20va%20Anal%20z%20polozhen%20p.%205%20ch.%201%20st.%203%20KPK%20Ukra%20ni.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
- Lukashkina, T.V. (2017) *Poniattia poterpiloho u kryminal'nomu provadzhenni potrebuie vdoskonalennia* URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/10896/Lukashkina%20%D0%A2%D0%BE%D0%BC%202_2017-151.pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].
- Kodeks postępowania karnego: ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970890555> [in Ukrainian].
- Pozhar, V.H. (2013) *Protsesual'nyj status poterpiloho za novym Kryminal'nym protsesual'nym kodeksom Ukrainy: pozytyvni kroky ta prohalyny pravovoi rehlamentatsii*. *Yurydychnyj chasopys Natsional'noi akademii vnutrishnikh sprav*. 2 [in Ukrainian].

Vaschuk, B.L. (2016) Zapodiannia nemajnovoi shkody iak pidstava dlia vyznannia iurydychnoi osoby poterpiloiu v kryminal'nomu protsesi. Porivnial'no-analitychne pravo. 1 [in Ukrainian].

Tolokol'nikov, S.V. (2012) Pravo iurydychnoi osoby na vidshkoduvannia nemajnovoi shkody v kryminal'nomu sudochynstvi za KPK Ukrainy 2012 r. Chasopys Akademiia Advokatury Ukrainy. 4(17) [in Ukrainian].

Skakun, O.F. (2006) Teoriia derzhavy i prava (entsyklopedychnyj kurs). Kharkiv: Espada [in Ukrainian].

Mykhajlova, N.V. (2013) Instytut zakhystu prav poterpiloho za novym KPK Ukrainy. Prava i suspil'stvo. 2 [in Ukrainian].

Pro sudovu praktyku v spravakh pro vidshkoduvannia moral'noi (nemajnovoi) shkody : Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu vid 31.03.1995 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95> [in Ukrainian].

Shybiko, V.P. (2012) Problema zabezpechennia prav poterpiloho za novym KPK Ukrainy 2012 r. URL: <http://www.pravnuk.info/2013-12-27-15-13-14/382-problema-zabezpechennya-prav-poterpilogo-za-novim-kpk-ukra%D1%97ni-2012-roku.html> [in Ukrainian].

Dyrektyva 2012/29/Yes Yevropejs'koho Parlamentu ta Rady vid 25 zhovtnia 2012 r., scho vstanovliuie minimal'ni standarty schodo prav, pidtrymky ta zakhystu poterpilykh vid zlochniv ta zaminiuie Ramkove rishennia Rady 2001/220/JHA, punkt 2 Deklaratyvnoi chastyny [in Ukrainian].

Kuchyn'ska, O.P. (2017) Deiaki pytannia protsesual'noho statusu poterpiloho za kryminal'nym protsesual'nym zakonodavstvom Ukrainy. Aktual'ni problemy udoskonalennia kryminal'noho protsesual'noho zakonodavstva (materialy Vseuk. nauk.-prakt. konferentsii, prysviachenoi do 70-richchia d.i.u.n., profesora Yurii Pavlovycha Alenina, Odesa, 21 kvitnia 2017 r.). Odesa: Yurydychna lit. [in Ukrainian].

Резюме

Мудрак І.В. Щодо визнання особи потерпілою у кримінальному провадженні.

У статті досліджено проблематику визнання особи потерпілою у кримінальному провадженні. Зазначається, що визнання особи, якій кримінальним правопорушенням завдано шкоди, потерпілою у кримінальному провадженні – обов'язок слідчого, прокурора, суду; проте участь потерпілого у кримінальному провадженні (без передбачення можливості його залучення до кримінального провадження як свідка) – результат його волевиявлення, його право на процесуальну комунікацію.

Ключові слова: кримінальне провадження, потерпілий, право на процесуальну комунікацію.

Резюме

Мудрак І.В. В отношении признания лица потерпевшим в уголовном производстве.

В статье исследовано проблематику признания лица потерпевшим в уголовном производстве. Отмечается, что признания лица, которому уголовным правонарушением причинено вред, потерпевшим в уголовном производстве – обязанность следователя, прокурора, суда; но участие потерпевшего в уголовном производстве (без предусмотрения возможности его привлечения как свидетеля) – результат его волеизъявления, его право на процессуальную коммуникацию.

Ключевые слова: уголовное производство, потерпевший, право на процессуальную коммуникацию.

Summary

Inna Mudrak. Concerning recognition of a person as a victim in a criminal proceeding.

Determining the moment when a person is recognized as a victim in a criminal proceeding is a matter of debate in modern doctrine, and the procedural aspect of communicative issues recognizing a victim includes a number of procedural inconsistencies still unresolved in the CPC of Ukraine.

When investigating the problem of recognizing a victim, I would like to concur that the problem here is, first and foremost, here is the fact that if the prosecutor / prosecutor and prosecutor and the suspect, accused with the defense lawyers, have relatively equal authority, the victim is deprived of many procedural Opportunities that obviously do not correspond to at least two principles of criminal proceedings: equality before the law and the court and the adversarial parties, the freedom to file a court of evidence with them and to bring them to trial before conviction Vost (Articles 7, 10, 22 CPC of Ukraine)

It is necessary to make amendments and additions to Part 1 of Art. 55 CPC on the definition of a victim in a criminal proceeding in order to put it in the following version:

«An injured person in a criminal proceeding may be an individual who has suffered moral, physical or property damage or a threat to such damage caused by a criminal offense or socially dangerous act, as well as a legal entity who has caused property or non-pecuniary damage by a criminal offense or socially dangerous act».

We consider it expedient to put a paragraph. 1 part 7 cent. 55 CPC in the following edition:

«If a person who has been harmed by a criminal offense or a socially dangerous act has not filed a statement regarding the commission of a criminal offense against her or a petition for her involvement in the proceedings as a victim, the investigator, the prosecutor is obligated to recognize such person as the victim».

It is necessary to make changes to Part 1 of Art. 128 CPC in order to put it in the following wording:

«A person who has suffered property and / or moral (non-property) damage by a criminal offense or other socially dangerous act has the right during the criminal proceedings before the trial to bring a civil suit to a suspect, accused person or to a natural or legal person who, for the purpose of the law bears civil liability for damage caused by acts of a suspect, accused or insane person who committed a socially dangerous act».

Key words: criminal proceedings, injured person, the right to procedural communication.